

Daně

Daň je zákonem stanovená a zpravidla pravidelně se opakující platba **fyzických nebo právnických osob do státního rozpočtu**, případně rozpočtů krajů a obcí. Podobnou povahu jako daně mají platby na zákonném pojištění (sociální a zdravotní), cla a poplatky.

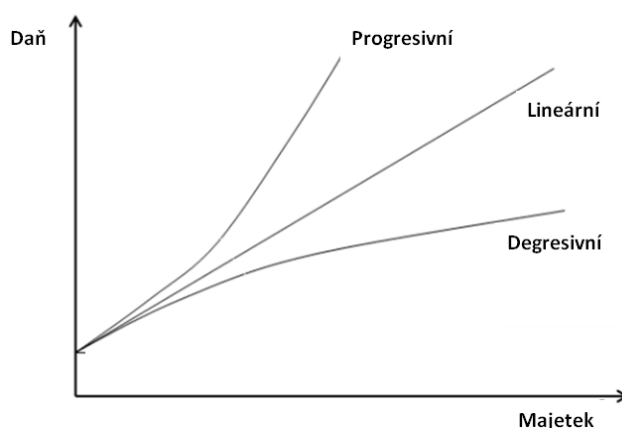
Daně jsou **nedůležitější složkou příjmu státního rozpočtu**. Stát z nich hradí svůj **provoz**, nakupuje **veřejné statky a služby** (školství, zdravotnictví, silnice, veřejná doprava) a část těchto financí také přerozděluje formou **sociálních dávek a dotací**.

Kromě této hlavní funkce **daně ovlivňují chování těch, kdo je platí** tak, aby platili co nejméně. **Daně mají občany vychovávat** (zdaníme hazard, kouření, neekologické činnosti a daňovými úlevami podpoříme penzijní spoření, příspěvky na dobročinné účely, nákupy ekologických aut apod.). Nevhodným nastavením daňového systému ale mohou daně stejně tak chování občanů deformovat.

Příkladem mohou být např. pokusy z Anglie v 19. století zdanit nemovitosti podle počtu oken do ulice – začaly se stavět opevněné pevnosti bez oken se zimní zahradou uprostřed, kam vedla všechna okna. Daň z ovocných stromů zase vedla k jejich masivnímu kácení.

Mezi **zásady, na nichž stojí daňový systém**, patří:

- **Zásada přiměřené výše daní** – nízké daně nezajistí státu potřebné příjmy, vysoké daně demotivují občany a podnikatele, podniky se stěhují do daňových rájů, rostou podvody a snahy o daňové úniky, protože se tento risk začne "vyplácet".
- **Zásada zdanění podle prospěchu** – daň z nějaké věci by měl platit ten, kdo z ní má prospěch (silniční daň uživatelé silni, daň z nemovitosti jejich majitelé, daň z příjmu ti, kdo mají příjmy apod.).
- **Zásada zdanění podle schopnosti platit** – bohatší platí více než chudí. I tak existují různé typy průběhu daňové sazby:

Všimněte si, že ačkoliv jsou všechny tři čáry rostoucí, typ růstu se liší.

- **Lineární** – tzv. rovná daň. Všichni platí stejné procento z majetku (příjmů), 15% z mála je málo a 15% z hodně je hodně, takže chudí platí méně, než bohatí.
- **Progresivní** – levicové pojetí daní, kdy bohatým sazba roste, chudým naopak klesá. V praxi má často podobu tzv. klouzavé progresse, kdy u bohatších se vyšší sazbou zdaňuje jen část majetku přesahující určitou hranici.

- **Degresivní** – vychází z principu, že bohatý už zaplatil dost, tak po něm stát víc chtít nebude. U nás donedávna takto existoval strop pro platby sociálního pojištění.
- **Zásada harmonizace daňového systému v rámci EU** – u nás již víceméně dokončeno, ale dříve se současná DPH jmenovala daň z obratu. Byla přizpůsobena ostatním státům v EU. Její sazby si ale každá země stanovuje po svém.
- **Spravedlnost zdanění** – tuzemské i zahraniční firmy u nás platí stejné daně
- **Všeobecnost zdanění** – zdanění podléhají všechny typy vlastnictví. stejné daně platíte v polostátní i soukromé bance, stejně jako v družstevní záložně.
- **Účinnost zdanění** – již bylo popsáno; daně musí zajistit státu patřičné příjmy, být jednoznačně a snadno vymahatelné a správně formovat chování lidí.
- **Ekonomičnost zdanění** – náklady na výběr daní nesmí být vyšší než výnos z nich.

Daňové pojmy

V souvislosti s daněmi se vyskytují některé **odborné termíny**, které jsou u většiny daní definovány a které jednotlivé daně určují. Patří sem např.:

- **Daňový poplatník** – osoba, která nese daňové břemeno a z její kapsy se daň platí.
- **Plátce daně** – osoba, která má povinnost daň státu vyúčtovat a odvést. U některých daní je poplatník a plátce jedna a táž osoba, u některých daní jsou to dvě různé osoby (např. daň z piva státu odvádí jeho prodejce, ale zaplatí ji ten, kdo si pivo koupí, protože je ta daň zahrnuta v ceně piva).
- **Správce daně** – instituce, kterou stát pověřil výběrem daní. V naší zemi je to buď Finanční úřad nebo Celní úřad.
- **Předmět daně** – příjem, činnost nebo majetek podléhající zdanění
- **Daňový základ** – přesně vymezená (množstevně) část předmětu daně, na jejímž základě se stanoví výše daně.
- **Sazba daně** – procento daňového základu, které určuje, kolik se má na dani zaplatit. V některých případech je stanovena pevnou částkou v závislosti na velikosti daňového základu.
- **Sleva na dani** – část vypočtené daně, o níž je možno v zákonem vymezených případech odváděnou daň snížit.
- **Zdaňovací období** – přesně vymezená doba, za níž se daň vypočítává a odvádí. Někdy se daň platí už v jeho průběhu, jindy až po jeho skončení. Může být též placena formou **záloh** s následným vyúčtováním.
- **Daňové přiznání** – písemný dokument, z něhož je patrná výše daně, která se má odvést, podklady a výpočet, jak bylo této částky dosaženo, případně vyúčtování zaplacených záloh. Dnes se dá daňové přiznání podávat i elektronicky.

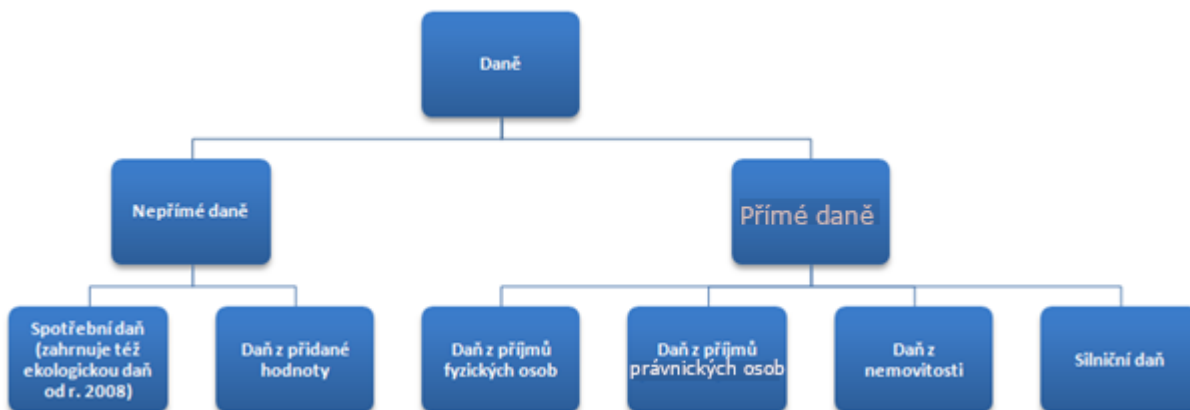
Každý plátce daně z řad podnikatelů se musí na začátku registrovat u správce daně k jejich platbám (jen k těm, které budou platit). Použije k tomu buď speciální tiskopis nebo může využít jednotný registrační formulář při ohlášení živnosti. Obdrží při tom DIČ – daňové identifikační číslo, kterým se vůči správci daně prokazují.

Nepodnikatelé se prokazují svým rodným číslem. Pokud mají příjmy pouze ze zaměstnání, mohou požádat svého zaměstnavatele, který za ně provede roční zúčtování daně nahrazující daňové přiznání. Daň z nemovitosti si ale každý vlastník nemovitosti musí řešit sám.

Podnikatelům může také přijít daňová kontrola. Pokud shledá nedostatky v chybně odvedené dani, stát vzniklé přeplatky nevrací, nedoplatky musí podnikatel doplatit a ještě je mu naúčtováno penále.

Daňový systém v ČR

Zahrnuje přímé a nepřímé daně. **Přímé daně** jsou takové, kde je poplatník i plátcem jedna a táž osoba. Tato osoba musí daň zaplatit (jde o samostatnou transakci), takže její platbu citelně vnímá. **Nepřímé daně** jsou zahrnuty v cenách, takže si jejich platbu daňový poplatník často ani neuvědomuje (např. u benzínu jsou daně až dvě třetiny ceny). Státu je odvádí plátcem, který je odlišný od poplatníka.

Do roku 2020 roku byla součástí daňového systému také přímá daň z nabytí nemovité věci, kdy se při nákupu nemovitosti jednorázově odváděla státu 4 % z hodnoty této nemovitosti. Tato daň byla v rámci podpory ekonomiky zasažené epidemií zrušena.

Této dani předcházela Daň dědická, darovací a z převodu nemovitosti. Dědická daň byla zrušena bez náhrady, dary (mimo darů mezi příbuznými, které jsou od daně osvobozeny) jsou nyní zdaněny v rámci daně z příjmů a daň z převodu nemovitosti byla nahrazena již zmíněnou zrušenou daní z nabytí nemovité věci.

Spotřební daň

Jde o selektivní daň, která má kromě zajištění příjmů státního rozpočtu omezit spotřebu některých produktů. Jelikož jsou jejich konzumenti na jejich spotřebě závislí, nehrozí, že by vyšší daň spotřebu příliš snížila, a tak je zdanění poměrně vysoké. To ale někdy vede k deformacím trhu a může také podporovat kriminalitu (např. kauza lehkých topných olejů v 90. letech nebo nedávná metanolová kauza).

Předmětem této daně je spotřeba:

- piva
- vína
- lihovin
- tabákových výrobků
- minerálních olejů (pohonné hmoty)
- pevných paliv (uhlí)
- elektřiny
- zemního plynu

U posledně jmenovaných platí celá řada **osvobození od daně**. Osvobození od placení ekologické daně závisí na účelu použití energie. Osvobození se vztahuje zejména na elektrickou energii a pevná paliva, která jsou použita na provoz veřejné přepravy osob či pro

plavby po vodách na území ČR. Toto osvobození se ale netýká pevných paliv na soukromá rekreační plavidla.

Také je možné uplatnit osvobození u plynu pro výrobu tepla v domácnostech a v domovních kotelnách uvedených ve speciálním předpisu. Přesné vymezení osvobození naleznete v § 8 zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Daňovým poplatníkem je konečný spotřebitel. Jelikož jde o nepřímou daň, spotřebitel si její platbu často ani neuvědomuje (ač je daň poměrně vysoká), protože je zahrnuta v ceně. **Plátcí daně jsou výrobci a provozovatelé tzv. daňových skladů.** Daňový sklad je prostorově ohraničené místo na daňovém území České republiky, ve kterém provozovatel daňového skladu vyrábí, zpracovává, skladuje, přijímá nebo odesílá vybrané výrobky dosud nezatížené spotřební daní. Při tomto prodeji zahrne spotřební daň do ceny a vznikne mu povinnost daň přiznat a odvést státu.

Provozovatelem daňového skladu může být jak právnická, tak i fyzická osoba, které celní orgány udělily povolení k jeho provozování. Provozovatel má povinnost evidovat výrobky. Výrobky zde umístěné jsou v režimu podmíněného osvobození od daně. Povinnost přiznat, vyměřit a zaplatit spotřební daň vzniká při výrobě, ale odkládá se do dne uvedení výrobku do volného daňového oběhu. Spotřební daň se vybírá co nejbližší místu spotřeby (= v daném státě).

U některých produktů se daň platí formou zakoupení kolků, kterými se pak musí tyto produkty označit tak, aby se při jejich otevření kolek znehodnotil.

Mezi plátce **daně ekologické** řadíme následující čtyři skupiny osob:

- dodavatel, který na daňovém území dodal předměty daně
- provozovatel distribuční soustavy nebo přepravní soustavy
- výrobce předmětu daně
- osoby, které osvobozenou energii použijí k jiným než osvobozeným účelům nebo osoby, které spotřebovaly nezdaněnou energii

Správcem daně je celní úřad, zdaňovací období je jeden měsíc a termín pro podání daňového přiznání je do 25. dne po jeho skončení. Podávají ho plátcí daně pouze v těch měsících, kdy jim vznikla nějaká daňová povinnost.

Daňová sazba je dána většinou pevnou částkou za množstevní jednotku vybraných produktů, pouze u cigaret je zde složka zahrnující procentní sazbu z ceny.

Daň z přidané hodnoty

Předmětem daně z přidané hodnoty (DPH) je tzv. zdanitelné plnění, tedy prodej výrobku nebo poskytnutí služby. Poplatníkem této nepřímé daně je spotřebitel, který si koupí produkt (výrobek nebo službu). Daň je zahrnuta v jeho ceně. V současnosti jsou v ČR tři sazby DPH, které se liší podle typu produktu: základní sazba 21% a dvě sazby snížené (15% a 10%). Některé produkty (např. léky) jsou od daně osvobozeny zcela.

Daňovým základem je cena produktu a k ní se připočítává uvedená procentní sazba. Pokud jde o produkt zatížený také spotřební daní, je i tato daň součástí daňového základu, takže navyšuje i DPH a vzniká tak vlastně jakási daň z daně.

Plátcem daně jsou prodávající, kteří musejí vést podrobnou evidenci, kolik na DPH vybrali a kolik sami zaplatili svým dodavatelům, přičemž státu odvádějí pouze rozdíl mezi vybranou daní (daň na výstupu) a zaplacenou daní (daň na vstupu). Někdy se říká, že podnikatelé

nakupují bez daně. Je to pravda jen částečně, protože oni (až na výjimky v rámci tzv. přenesené daňové povinnosti – reverse charge https://cs.wikipedia.org/wiki/Reverse_charge) daň při nákupu normálně platí, akorát si zaplacenou daň odečtou od daně vybrané od zákazníků, kterou odvádějí státu. Kvůli tomuto složitému systému se musí na účtence nebo faktuře dělat podrobná daňová rekapitulace.

Díky tomu stát dostává daň postupně od jednotlivých článků výrobního řetězce (výrobní proces může klidně trvat několik let, protože podnikatel může využívat i techniku nakoupenou před lety), přičemž každý tento článek odvádí jen částku, která odpovídá jeho přidané hodnotě. Součet těchto dílčích daní odpovídá celkové dani zaplacené zákazníkem.

Podívejte se na následující příklad, kde je to názorně ukázáno.

Plátcem daně z přidané hodnoty je každý subjekt se sídlem, provozovnou či místem podnikání registrovaný jako plátcem DPH. V Česku se plátcem musí povinně stát subjekt, jehož obrat přesáhl za 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců částku 2 000 000 Kč. Výjimku tvoří osoba, která uskutečňuje pouze plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně.

Příhlášku k registraci musí podat do 15 dnů po skončení termínu, v němž subjekt překročil stanovený limit a plátcem se stává prvního dne druhého měsíce následujícího po měsíci, ve kterém překročil stanovený obrat. Pokud to neudělá, je mu finanční úřad povinen ze zákona udělit pokutu 10 % ze všech příjmů za období, v němž měl být plátcem daně a nebyl.

Povšimněte si tedy v příkladu také toho, co se stane, když se řetězec plátců DPH "přetrhne" nějakým neplátcem. Historie již zaplacené daně se "zruší" a celá daň se musí zaplatit znova. Zaplatí to spotřebitel, kterému se tak produkt zdraží. Proto se někteří podnikatelé stávají plátcem DPH i dobrovolně, aby odečítání daně na vstupu pokračovalo. Naopak pro zákazníka je výhodné, když jsou neplátcem jen poslední články řetězce. Přidaná hodnota těchto krajních článků se tak nedaní a celková cena je nižší.

Správcem daně je finanční úřad, v případě dovozu celní úřad. Zdaňovacími obdobími je kalendářní měsíc. Podle pravidel stanovených v § 99a zákona o DPH může plátcem DPH své zdaňovací období změnit na kalendářní čtvrtletí, pokud jeho obrat za bezprostředně předcházející kalendářní rok nepřesáhl 10 mil. Daňové přiznání se podává do 25. dne po skončení zdaňovacího období. To je také termín, do kdy musí být daň zaplacená.

Kromě daňového přiznání mají podnikatelé povinnost měsíčně odevzdávat elektronicky tzv. kontrolní hlášení. To je přehled pro stát, kde jsou uvedeny všechny transakce spojené s DPH na vstupu a na výstupu. Plnění do 10 000 Kč se uvádějí jen souhrnem, nad tuto částku je každá transakce uvedena zvlášť. Kromě částky se uvádí i IČO obchodního partnera. Jednu transakci tak státu vykazuje prodávající i kupující. Stát si je spáruje a má tak možnost zkontrolovat, zda transakce byla řádně přiznána a zdaněna. Pokud by ji někdo chtěl zapřít a nezdanit, musel by se domluvit s obchodním partnerem.

Další informace jsou třeba

zde: https://cs.wikipedia.org/wiki/Da%C5%88_z_p%C5%99idan%C3%A9_hodnoty

Příklad výpočtu DPH – všichni jsou plátcem						
První podnikatel je na začátku řetězce jen hypoteticky, jinak každý od někoho nakupuje, dokonce od více dodavatelů...						
Podnikatel A	Nakoupí za	0Kč	Daň na	0Kč	Rozdíl daně	1 050Kč

	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč	vstupu		odvedený státu	
	Prodejní cena bez daně	5 000Kč				
	DPH 21%	1 050Kč	Daň na vstupu	1 050Kč		
	Cena s daní	6 050Kč	výstupu			
Podnikatel B	Nakoupí za	6 050Kč	Daň na vstupu	1 050Kč	Rozdíl daně odvedený státu	1 050Kč
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	10 000Kč	Daň na výstupu	2 100Kč		
	DPH 21%	2 100Kč				
	Cena s daní	12 100Kč				
Podnikatel C	Nakoupí za	12 100Kč	Daň na vstupu	2 100Kč	Rozdíl daně odvedený státu	1 050Kč
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	15 000Kč	Daň na výstupu	3 150Kč		
	DPH 21%	3 150Kč				
	Cena s daní	18 150Kč				
Spotřebitel	Koupí za	18 150Kč			Státu celkem odvedeno	3 150Kč
	Z toho DPH	3 150Kč				

Příklad výpočtu DPH – podnikatel B je neplátce DPH

První podnikatel je na začátku řetězce jen hypoteticky, jinak každý od někoho nakupuje, dokonce od více dodavatelů...

Podnikatel A	Nakoupí za	0Kč	Daň na vstupu	0Kč	Rozdíl daně odvedený státu	1 050Kč
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	5 000Kč	Daň na výstupu	1 050Kč		
	DPH 21%	1 050Kč				
	Cena s daní	6 050Kč				
Podnikatel B (neplátce)	Nakoupí za	6 050Kč	Daň na vstupu	nesleduje	Rozdíl daně odvedený státu	není
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	11 050Kč	Daň na výstupu	nevybírání		
	DPH 21%	nevybírání				

	Cena pro zákazníka	11 050Kč				
Podnikatel C	Nakoupí za	11 050Kč	Daň na vstupu	0Kč	Rozdíl daně odvedený státu	3 371Kč
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	16 050Kč	Daň na výstupu	3 371Kč		
	DPH 21%	3 371Kč				
	Cena s daní	19 421Kč				
Spotřebitel	Koupí za	19 421Kč			Státu celkem odvedeno	4 421Kč
	Z toho DPH	3 371Kč				

Všimněte si, že ve druhém případě podnikatel B sice prodává levněji, ale ve finále je produkt pro zákazníka držší (a tím i méně konkurence schopný) než v prvním případě, přičemž na tom nejvíc vydělá stát.

Příklad výpočtu DPH – podnikatel C je neplátce DPH

První podnikatel je na začátku řetězce jen hypoteticky, jinak každý od někoho nakupuje, dokonce od více dodavatelů...

Podnikatel A	Nakoupí za	0Kč	Daň na vstupu	0Kč	Rozdíl daně odvedený státu	1 050Kč
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	5 000Kč	Daň na výstupu	1 050Kč		
	DPH 21%	1 050Kč				
	Cena s daní	6 050Kč				
Podnikatel B	Nakoupí za	6 050Kč	Daň na vstupu	1 050Kč	Rozdíl daně odvedený státu	1 050Kč
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	10 000Kč	Daň na výstupu	2 100Kč		
	DPH 21%	2 100Kč				
	Cena s daní	12 100Kč				
Podnikatel C	Nakoupí za	12 100Kč	Daň na vstupu	nesleduje	Rozdíl daně odvedený státu	není
	Jeho přírážka (cena práce, zisk)	5 000Kč				
	Prodejní cena bez daně	17 100Kč	Daň na výstupu	nevybírání		
	DPH 21%	nevybírání				

	Cena pro zákazníka	17 100Kč				
Spotřebitel	Koupí za	17 100Kč			Státu celkem odvedeno	2 100Kč
	Z toho DPH	Není				
Pro zákazníka je tato varianta nejvýhodnější, stát dostane méně.						

Daň z příjmu fyzických osob

Zvláštní sazba daně z příjmů – srážková daň

Jde o zvláštní formu daně z příjmu, která týká vyplácení jednorázových příjmů. Sazba této daně je 15 % z výše příjmů a většinou ty se většinou nesnižují o žádné výdaje na jejich dosažení. Od klasické daně z příjmů se liší těmito znaky:

- Sráží se ihned při výplatě příjmu
- Sráží a finančnímu úřadu ji odvádí ten, kdo příjem vyplácí
- Neobjevuje už se pak v daňovém přiznání
- Daní se tak např. úroky z vkladů, podíly na zisku v obchodních společnostech, výhry, příjmy z dohod o provedení práce (brigády), pokud nepřesáhly 10 000 Kč.

Daň z příjmu

Jde o přímou daň, jejímž správcem je finanční úřad. Zdaňovací období je jeden rok a daňové přiznání se podává do začátku dubna po jeho skončení. Tehdy je také daň splatná.

Během roku se v některých případech platí zálohy. Týká se to jednak mezd, při jejichž vyplácení zaměstnavatel strhává a odvádí státu zálohu odpovídající výši mzdy (viz postup výpočtu mzdy), a také podnikatelů, jejichž daň v uplynulém roce přesáhla 30 000 Kč. Ti pak platí dvě zálohy (k 15. 6. a 15. 12.), z nichž každá je ve výši 40 % daně zaplacené za loňský rok. Pokud loňská daň přesáhla 150 000 Kč, platí se čtyři zálohy (k 15. 3., 15. 6., 15. 9. a 15. 12.), z nichž každá je ve výši 25 % naposledy zaplacené daně.

Předmětem daně jsou příjmy fyzických osob rozdělené do těchto skupin (každá z nich tvoří samostatnou část daňového přiznání) a snížené o výdaje na jejich dosažení a udržení:

- § 6 Příjmy ze závislé činnosti (mzdy)
- § 7 Příjmy z podnikání
- § 8 Příjmy z kapitálového majetku (úroky, cenné papíry)
- § 9 Příjmy z pronájmu
- § 10 Příjmy ostatní (např. dary, příležitostné činnosti, příjmy z převodu nemovitostí, příjmy ze zděděných autorských práv apod.)

U většiny příjmů od nich lze odečíst náklady na jejich dosažení a udržení v zákonem stanovené výši (povinnost vedení účetnictví, daňové evidence nebo evidence příjmů).

V každé ze skupin se daňový základ zjišťuje samostatně a teprve potom se jednotlivé dílčí základy sečtou a stanoví celková daň.

Poplatníkem i plátcem je osoba, která má příjem. Pokud je jejím jediným příjmem mzda v zaměstnání, může poplatník u zaměstnavatele podepsat tzv. daňové prohlášení a podat si u něj žádost, na jejímž základě zaměstnavatel provede za zaměstnance tzv. roční zúčtování daně z příjmu, které předá finančnímu úřadu a zaměstnanec tak již nemusí podávat daňové přiznání či se jakkoliv o daň z příjmu starat. Případné nedoplatky nebo přeplatky zaměstnavatel vyrovná v rámci výplaty mzdy.

Výpočet daně

Podívejme se nyní na postup výpočtu daně. Budeme vycházet z příjmů z podnikání, ale v ostatních skupinách (mimo závislé činnosti, kterou se budeme zabývat samostatně) je postup podobný.

1. **Rozdíl příjmů a výdajů** – vyplývá z účetnictví nebo daňové evidence
2. **Úprava rozdílu na základ daně** – ne všechny příjmy jsou zdanitelné a ne všechny výdaje lze daňově uplatnit. Mezi příjmy, které se nedaní, patří např. přijaté úvěry. Tyto peníze jsme totiž nevydělali a budeme je muset vrátit.

Podobně i výdaje, kde od daňového základu nelze odečíst např.:

- Splátky jistiny úvěru (lze uplatnit jen zaplacený úrok)
  - Dary
  - Zálohy za podnikatele na sociální a zdravotní pojištění a zálohy na daň
  - Výdaje na reprezentaci (reklamní propisky, pohoštění pro obchodního partnera)
  - Pořízení dlouhodobého majetku (uznatelné jsou až jeho odpisy)
  - Některé výdaje jsou uznatelné jen do určité výše – např. když zaplatím zaměstnanci na služební cestě ubytování v luxusním hotelu, tak si nemohu dát do nákladů celou cenu, ale jen stanovenou část srovnatelnou s obvyklejším ubytováním.
3. **Úprava základu daně** – před tímto krokem se sečtou dílčí základy daně za všech pěti skupin předmětu daně z příjmu. Následně lze daňový základ ještě snížit např. o tyto položky:
    - Hodnotu daru na dobročinné účely, pokud tvoří 2 – 10% daňového základu, minimálně 1 000 Kč
    - Zaplacené úroky z hypotéky na vlastní bydlení až do částky 150 000 Kč, ale jen za předpokladu, že je výše daně vyšší než aktuální sleva na poplatníka.
    - Platby na penzijní spoření (lze uplatnit jen tu část naspořené částky, která je mezi 12 000 a 24 000 Kč).
    - Platby na životní pojištění do výše 12 000 Kč za rok.
    - Platby za zkoušky ověřující osobní vzdělávání do 10 000 Kč.
    - Dárcovství krve

Kromě toho lze ještě v rámci tzv. odečitatelných položek snížit daňový základ o ztrátu z minulých let. Pokud tedy podnikatel skončí ve ztrátě, neplatí žádnou daň, ani nic od státu nedostane, ale o výši ztráty si může v příštím roce svůj daňový základ snížit (až na nulu). Pokud jej v dalších letech nemá tak vysoký, může uplatnit jen část a zbytek si nechat na další roky. Celkem na to má 5 let.

4. **Výpočet daně** – výše daně je 15 % a 23 % z upraveného daňového základu (před tím se zaokrouhlí na celé stokoruny nahoru. Sazba ve výši 15 % se uplatní pro základ daně do výše 48násobku průměrné mzdy (tedy v roce 2023 do částky 1 935 552 Kč), základ daně nad tuto hranici bude daněn sazbou ve výši 23 %.

5. **Slevy na dani** – vypočtenou daň lze ještě dále snížit po splnění podmínek o tyto roční částky:
  - Na poplatníka (stejná pro všechny): 30 840 Kč.
  - Na manžela bez příjmů 24 840 Kč (invalidního dvojnásobek)
  - Na studenta 4 020 Kč
  - Na invalidu (rozlišují se různé stupně invalidity a částka se pohybuje od 2 520 Kč do 5 040 Kč)
  - Za umístění dítěte ve školce 17 300 Kč

Všechny tyto slevy mohou snížit daň až na nulu, nevyužitá částka propadá. Pak lze ale ještě od daně odečíst daňové zvýhodnění na vyživované děti, které může daň snížit i do záporných hodnot, takže pak platí finanční úřad poplatníkovi. Výše tohoto zvýhodnění je následující (pro invalidy dvojnásobek):

- 1. dítě 15 204 Kč
- 2. dítě 22 320 Kč
- 3. a každé další dítě 27 840 Kč

6. **Vyúčtování záloh** – vypočtená daň se sníží o již zaplacené zálohy, čímž vznikne buď nedoplatek, který musí poplatník zaplatit, nebo přeplatek, který naopak vrátí finanční úřad poplatníkovi. Zálohy se platí u příjmů z podnikání (bylo popsáno výše) a u zaměstnání (bude popsáno později).

Daň z příjmu právnických osob

Většina parametrů této daně je stejná jako u daně fyzických osob. Rozdíl je v tom, že právnické osoby vedou povinně podvojně účetnictví, která rozlišuje náklady od výdajů a příjmy od výnosů.

Pro jednoduchost bych to vysvětlil na příkladu nákupu nebo prodeje na fakturu. Když firma nakoupí zásoby za hotové, je to výdaj. Teprve když je spotřebuje, vznikne náklad, který je daňově uznatelný a snižuje základ daně. Když firma prodá zboží na fakturu, vznikne výnos, který zvyšuje základ daně a firma jej musí zdanit. Když zákazník fakturu uhradí, je to pouze příjem, který zvýší hladinu peněz na účtu, ale na daňový základ už to nemá vliv. Toto platí i v případě, kdy nám do toho vstoupí konec roku. Firma tedy např. musí danit výnosy z minulého roku, které ale budou uhrazeny až v roce následujícím. Platí vlastně daň z peněz, které ještě neobdržela.

Právnické osoby navíc nemusí nezbytně vést účetnictví za kalendářní rok, ale mohou použít tzv. hospodářský rok, tedy dvanáct po sobě jdoucích měsíců (např. zemědělská firma může použít období listopad–říjen). To má vliv i na daňové přiznání.

Jinak jsou termíny pro podání a platbu stejné. Pokud firma dodá finančnímu úřadu potvrzení, že jí přiznání zpracovává daňový poradce nebo má povinný audit účetních výkazů, posouvá se jí termín do konce června – to je ale u fyzických osob také.

Postup je tedy následující:

1. **Rozdíl nákladů a výnosů** – vplyne z účetnictví
2. **Úprava na základ daně** – opět musíme započíst jen daňově uznatelné náklady a zdanitelné výnosy. Princip je stejný jako u fyzických osob. Těch úprav je zde ale minimum, většina se sama vyřeší tím, že se vede účetnictví.
3. **Nezdanitelné části základu daně** – Od základu daně sníženého podle § 34 (po odečtu ztráty) lze odečíst hodnotu bezúplatného plnění poskytnutého obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území České republiky, jakož i právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona, a to na vědu a vzdělávání, výzkumné a vývojové účely, kulturu,

školsství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní, a politickým stranám a politickým hnutím na jejich činnost, dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky, které jsou poskytovateli zdravotních služeb nebo které provozují školy a školská zařízení a zařízení na ochranu opuštěných zvířat nebo ohrožených druhů zvířat, na financování těchto zařízení dále fyzickým osobám s bydlištěm na území České republiky, které jsou poživateli invalidního důchodu nebo byly poživateli invalidního důchodu ke dni přiznání starobního důchodu nebo jsou nezletilými dětmi závislými na péči jiné osoby podle zvláštního právního předpisu, na zdravotnické prostředky nejvýše do částky nehrazené zdravotními pojišťovnami nebo na zvláštní pomůcky podle zákona upravujícího poskytování dávek osobám se zdravotním postižením nejvýše do částky nehrazené příspěvkem ze státního rozpočtu, a na majetek usnadňující těmto osobám vzdělání a zařazení do zaměstnání, pokud hodnota bezúplatného plnění činí alespoň 2000 Kč. Obdobně se postupuje u bezúplatného plnění na financování odstraňování následků živelní pohromy, ke které došlo na území členského státu Evropské unie nebo státu tvořícího Evropský hospodářský prostor. U hmotného nebo nehmotného majetku je hodnotou bezúplatného plnění nejvýše zůstatková cena hmotného majetku (§ 29 odst. 2) nebo hodnota zachycená v účetnictví podle zvláštního právního předpisu u ostatního majetku. V úhrnu lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně sníženého podle § 34. Do limitů pro tento odpočet se nezapočítávají bezúplatná plnění, která odpovídají uplatněným slevám na dílčím odvodu z loterií a jiných podobných her. Tento odpočet nemohou uplatnit veřejně prospěšní poplatníci.

Odečitatelnou položkou je i zde ztráta z minulých let, stejně jako u fyzických osob.

Když to shrnu: lze snížit daňový základ o hodnotu darů na dobročinné účely v hodnotě do 10 % daňového základu (zde ale sníženého o započítanou ztrátu z minulých let)! Ztráta se tedy odečítá nejdřív (narozdíl od fyzických osob).

4. Výpočet daně – sazba je zde 19 %.

5. Slevy na dani – u právnických osob se týkají jen zaměstnávání zdravotně postižených. Konkrétně:

- a. o částku 18 000 Kč za každého zaměstnance se zdravotním postižením, s výjimkou zaměstnance s těžším zdravotním postižením a poměrnou část z této částky, je-li výsledkem průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců podle § 35 odst. 2 desetinné číslo,
- b. o částku 60 000 Kč za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením a poměrnou část z této částky, je-li výsledkem průměrného ročního přepočteného počtu těchto zaměstnanců podle § 35 odst. 2 desetinné číslo.

6. Zúčtování záloh – stejně jako u fyzických osob.

Daň z nemovitosti

Daň z nemovitosti je přímá majetková daň, jejímž předmětem je vlastnictví nemovitosti (pozemků nebo staveb) a poplatníkem i plátem je vlastník zapsaný v katastru nemovitostí. Správcem daně je finanční úřad.

Zdaňovací období je jeden kalendářní rok. Daňové přiznání se podává do 31. 1. daného roku podle aktuálního stavu a podává se pouze v těch letech, v nichž došlo oproti poslednímu daňovému přiznání k nějaké změně (nabytí, pozbytí nemovitosti, změna její velikosti nebo typu, kdy se např. louka mění na stavební pozemek). Podle posledního podaného daňového přiznání finanční úřad daň vyměří a v průběhu května zašle poplatníkovi složenku, kterou musí do 31. 5. uhradit.

U této daně se neřeší změny během roku, takže pokud v průběhu roku koupíme nemovitost, daníme ji až v roce následujícím, pokud ji naopak prodáme, zaplacenou daň stát nevrací.

Způsob vypočtení daně je poměrně složitý. Její výše je dána pevnou částkou za m² plochy. Celková daň je pak ovlivněna těmito faktory:

- Velikost nemovitosti v m² plochy – základní sazba za 1 m² bývá v řádech jednotek korun (podle typu nemovitosti).
- Typ nemovitosti – viz přehled níže
- Velikost obce, kde se nemovitost nachází – sazba za m² se vynásobí koeficientem podle následující tabulky, přičemž obecní zastupitelstvo může posunout koeficient své obce o jeden stupeň výše nebo až o tři stupně níže.

Velikost obce	Koeficient
Do 1000 obyvatel	1,0
1000 až 6000 obyvatel	1,4
6000 až 10 000 obyvatel	1,6
10 000 až 25 000 obyvatel	2,0
25 000 až 50 000 obyvatel	2,5
Nad 50 000 obyvatel a ve Františkových Lázních, Luhačovicích, Mariánských Lázních a Poděbradech	3,5
V Praze	4,5

- Místní koeficient – obec může rozhodnout, že se celková daň ještě vynásobí koeficientem 1,5 – 5. Někde toto násobení platí např. jen pro podnikatele. V praxi tento koeficient bývá nejčastěji 1,5, případně 2, výjimečně 3.

Pro potřeby daně se rozlišují tyto druhy nemovitostí:

Příklad: Pozemky jsou rozděleny na tyto skupiny:

- A – orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady;
- B – luka, pastviny;
- C – hospodářské lesy (s těžbou dřeva);
- D – rybníky s chovem ryb;
- E – zastavěná plocha a nádvoří (tedy pozemky, na kterých jsou umístěny stavby);
- F – stavební pozemky;
- G – ostatní plochy (okrasné zahrady, uliční zeleň, hřiště atd.).

Příklad: Stavby jsou rozděleny na tyto skupiny:

- H – obytný dům;
- I – ostatní stavby tvořící příslušenství k obytnému domu (např. kůlny, domácí dílny, bazény, skleníky);
- J – stavby k individuální rekreaci;
- K – stavby k individuální rekreaci plnící doplňkovou funkci (např. kůlny, stodoly);
- L – garáž;
- M – stavby pro podnikatelskou činnost pro zemědělskou prvovýrobu, lesní a vodní hospodářství;
- N – stavby pro podnikatelskou činnost pro průmysl, stavebnictví, dopravu, energetiku a ostatní zemědělskou výrobu;
- O – stavby pro podnikatelskou činnost sloužící pro ostatní podnikatelské činnosti (např. obchod, služby).

Další informace jsou třeba zde: <https://www.podnikatel.cz/kalkulacky/vypocet-dane-z-nemovitosti/>

Je tam i kalkulačka, kam lze zadat parametry nemovitosti a nechat si spočítat výši daně.

Silniční daň

Předmětem silniční daně je **provozování vozidla pro podnikatelské účely** (motorová vozidla i přívěsy). Soukromí vlastníci – nepodnikatelé tedy tuto daň neplatí. Pokud ale např. zaměstnanec použije své soukromé vozidlo za účelem služební cesty, musí pro tento den silniční daň zaplatit.

Silniční daň tedy platí fyzická nebo právnická osoba, která:

- je **provozovatelem** vozidla registrovaného v ČR v registru vozidel a je zapsaná v technickém průkazu (může se tedy lišit od vlastníka)
- užívá vozidlo, v jehož technickém průkazu je zapsána jako provozovatel osoba, která zemřela, zanikla nebo byla zrušena, anebo vozidlo, jehož držitel je odhlášen z registru vozidel
- **zaměstnavatel, pokud vyplácí cestovní náhrady** svému zaměstnanci za použití osobního automobilu nebo jeho přípojného vozidla, pokud daňová povinnost nevznikla již provozovateli vozidla
- osoba, která používá vozidlo registrované a určené jako mobilizační rezerva nebo pohotovostní zásoba, k podnikání nebo k jiné samostatné výdělečné činnosti
- stálá provozovna nebo jiná organizační složka osoby se sídlem nebo trvalým pobytem v zahraničí

U jednoho vozidla může být víc poplatníků, silniční daň pak musí platit společně.

Správce daně je finanční úřad.

Zdaňovací období je kalendářní rok. Daň se platí ve **4 zálohách** (15. dubna, 15. července, 15. října a 15. prosince). Majitel vozidla je povinen do konce ledna následujícího roku podat daňové přiznání, v němž se daň a zaplacené zálohy vyúčtují.

Od silniční daně jsou **osvobozena**:

- vozidla zpravidla s méně než čtyřmi koly zapsaná v technickém průkazu vozidla jako kategorie L 1 a jejich přípojná vozidla
- vozidla diplomatických misí a konzulárních úřadů, pokud je zaručena vzájemnost
- vozidla zabezpečující linkovou osobní vnitrostátní přepravu za předpokladu, že ujedou pro tento účel více než 80 % kilometrů z celkového počtu kilometrů jimi ujetých ve zdaňovacím období
- vozidla provozovaná ozbrojenými silami, vozidla civilní obrany, vozidla, která jsou mobilizační rezervou nebo pohotovostní zásobou
- vozidla speciální samosběrová (zametací), speciální jednoúčelová vozidla – značkovače silnic a vozidla správců komunikací
- vozidla pro dopravu osob nebo vozidla pro dopravu nákladů s největší povolenou hmotností méně než 12 tun, která: mají elektrický pohon, mají hybridní pohon kombinující spalovací motor a elektromotor, používají jako palivo zkapalněný ropný plyn označovaný jako LPG nebo stlačený zemní plyn označovaný jako CNG, nebo jsou vybavena motorem určeným jeho výrobcem ke spalování automobilového benzínu a ethanolu 85 označovaného jako E85.

Výše daně je stanovena pevnou roční částkou, která je stanovena v závislosti na parametrech vozidla.

Od roku 2023 byla silniční daň podstatně snížena a pro všechna osobní vozidla a nákladní vozidla do 12 t zrušena úplně.

- **U nákladních automobilů** je tabulka daní rozdělena podle maximální přípustné hmotnosti vozidla a počtu jeho náprav (vlastně se tedy řeší, jakým maximálním tlakem mohou působit jednotlivá kola na vozovku). Sazba daně se tak pohybuje od 1200 Kč u lehkých přívěsů až po 37 800 Kč u nejtěžších nákladních aut se třemi nápravami.

Kalkulačka silniční daně je třeba zde:

<https://www.kurzy.cz/dane-danova-priznani/dan-silnicni.htm>.

Daň se řídí Zákonem o dani silniční č. 16/1993 Sb. Jeho úplné znění je k dispozici zde:

<https://www.kurzy.cz/zakony/16-1993-zakon-o-dani-silnicni/>.

Cla a poplatky

Podobný význam jako daně mají pro stát také **cla**. Kromě jejich významu v obchodní politice představují pro stát zdroj příjmů.

Poplatky jsou platby občanů nebo právnických osob státu za různé služby, které jim stát poskytuje. Poplatky rozdělujeme na:

- **Místní** – např. za psy, odpady apod.
- **Soudní** – a úhrady soudního řízení. Většinou je dostane k úhradě strana, která soudní spor prohraje.
- **Správní** – za různé úřední úkony (vydání cestovního pasu, změny záznamů v registru vozidel, vydání výpisu z trestního rejstříku apod.). Buď se hradí na místě v hotovosti, nebo formou nalepení kolku na žádost o úřední úkon. **Kolky** jsou ceniny podobné poštovním známkám, ale jejich nominální hodnota je v řádu stokorun až tisíc. Prodávají se např. na poště.

Sociální pojištění

Sociální pojištění je (podobně jako daň) pravidelná platba fyzických osob. Správcem tohoto “pojištění” je **Česká správa sociálního zabezpečení**. Účelem tohoto pojištění je:

- **Důchodové pojištění** – stát z něj vyplácí důchody. Nyní funguje tzv. průběžný systém, kdy z odvedeného pojištění jsou následující měsíc vypláceny důchody. Jelikož ale populace stárne, přibývá důchodců, které musí jeden pracující “uživit”, jeví se do budoucna tento systém neudržitelný a je snaha, aby si každý na svůj důchod začal sám spořit. Problém je ale v tom, že peníze nejde dlouhodobě “skladovat”, protože vlivem inflace ztrácejí svou hodnotu, a jejich investování zase představuje riziko, zejména v dnešní době. Proto se bohatší zajišťují sami např. zlatem nebo nemovitostmi (ceny poslední dobou neadekvátně rostou), ti chudší to vůbec neřeší a spoléhají na stát. Z těchto důvodů se také posouvá věk odchodu do důchodu.
- **Platba na státní politiku zaměstnanosti** – stát z ní vyplácí podpory v nezaměstnanosti. Platí se pouze prvních 5 měsíců (u lidí nad 50 let o něco déle). Předpokladem je odpracovaná doba. Podporu tedy nedostanou čerství absolventi.
- **Nemocenské pojištění** (stát z něj vyplácí nemocenskou těm, kdo kvůli pracovní neschopnosti nemohou pracovat, a nahrazuje jim tak částečně úslou mzdu). Stát nemocenskou vyplácí až od 15. dne nemoci, do té doby platí náhradu mzdy zaměstnavatel. Z toho důvodu je pro podnikatele platba této složky sociálního pojištění nepovinná. Jsou totiž zaměstnavatelem sami sobě a tak první dva týdny tak jako tak marodí zadarmo. Pokud si ale nemocenské pojištění neplatí, nedostanou do státu při dlouhodobé nemoci nic. Jinak stát vyplácí za každý den nemoci 60% tzv. redukováného denního výdělku – tedy krácené částky obvyklého příjmu, která se vysokopříjmovým skupinám krátí více než těm s nižšími příjmy.

Zaměstnanci

Výpočet a platba sociálního pojištění u zaměstnanců jsme si ukázali v souvislosti s výpočtem mezd u daně z příjmu fyzických osob. Jenom připomenu, že **základem (správně**

“**vyměřovacím základem**”) je **hrubá mzda**. Zaměstnavatel z ní platí **24,8 %**, z toho 2,1 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. **Zaměstnancům se pak strhává 6,5 % z hrubé mzdy.**

Zaměstnavatel musí každého **zaměstnance** k sociálnímu pojištění při přijetí přihlásit, odvádět za něj zálohy a po skončení každého roku mu vystavit a předat evidenční list důchodového pojištění. Když zaměstnavatel končí pracovní poměr, opět ho z pojištění odhlásí.

Podobným způsobem přihlašuje své **studenty** také střední škola. Sociální pojištění se za ně ale neplatí, pouze se jim doba studia započítává.

Za **nezaměstnané**, kteří jsou registrováni na úřadě práce, platí sociální pojištění stát, podobně jako za pojištěnce např. na rodičovské dovolené apod.

Pokud by byl někdo **dobrovolně nezaměstnan**, ani nepodnikal, musí si pojistné platit ze svého (jeho výše má vliv na budoucí výši důchodu). Pokud by si ho neplatil, nemusí, ale tato doba se mu nepočítá do důchodu a nárok na něj mu tak může vzniknout později.

Podnikatelé

Sociální pojištění podnikatelů se vypočítává z vyměřovacího základu, který tvoří minimálně polovinu daňového základu pro daň z příjmu. Dobrovolně může být i vyšší, pokud např. pak chce mít podnikatel vyšší důchod. Výše sociálního pojištění pak z tohoto vyměřovacího základu tvoří **29,2 %**, z toho: 28 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. U OSVČ, které jsou dobrovolně účastny **nemocenského pojištění**, pak ještě **2,1 %** z vyměřovacího základu.

U pojištění se platí měsíční zálohy (do 20. dne následujícího měsíce) a po skončení roku se musí podat tzv. Přehled o příjmech a výdajích (obdobu daňového přiznání) na správu sociálního zabezpečení. Termín je do konce dubna. Pak se také doplatí případný nedoplatek nebo vrátí přeplatek. Zároveň se stanoví **nové zálohy, které jsou dvanáctinou poslední povinnosti**, ale musí být vyšší, než zálohy minimální. V prvním roce podnikání se platí minimální zálohy.

Narozdíl od daně z příjmu **je zde totiž stanoveno minimální pojistné.** I ztrátový podnikatel totiž může onemocnět, být nezaměstnaný a půjde do důchodu. Výše minimálního pojistného se každý rok mění v závislosti na vývoji mezd.

V roce 2023 je minimální měsíční vyměřovací základ 10 081 Kč (roční tedy 120 972 Kč) a minimální pojistné je tak rovno výše uvedeným procentům z této částky.

Minimální měsíční záloha na důchodové pojištění pro hlavní činnost bude od roku 2023 činit **2944 Kč**, pro **vedlejší výdělečnou činnost 1078 Kč**. Osoby samostatně výdělečně činné, které jsou dobrovolně účastny **nemocenského pojištění**, musí platit minimálně **168 Kč**.

Samostatná výdělečná činnost je považována za **vedlejší v těch měsících, kdy je podnikatel zároveň zaměstnan** (stačí část měsíce). České správě sociálního zabezpečení musí oznámit, že vykonává zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění resp. účast na důchodovém pojištění. Nemá-li ČSSZ informaci o této skutečnosti ve své evidenci, je OSVČ povinná tuto skutečnost také doložit. Oznámení o výkonu vedlejší činnosti z důvodu výkonu zaměstnání je nutné učinit nejpozději na přehledu o příjmech a výdajích. Samostatná výdělečná činnost bude pak i pro účely placení záloh považována za vedlejší

činnost zpětně, resp. od data zahájení výkonu zaměstnání. Samostatná výdělečná činnost je považována **za vedlejší také tehdy, nepřekročí-li roční částka čistého příjmu 2,4násobek průměrné mzdy, tedy částku 96 778 Kč v roce 2023.**

Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění je (podobně jako daň) pravidelná platba fyzických osob. Správcem tohoto "pojištění" je **zdravotní pojišťovna**. Jelikož je ale pojištěn více, je systém trochu složitější. Veškerá komunikace a platby se totiž musí provádět vůči příslušné pojišťovně podnikatele nebo zaměstnanců. Podnikatel platí za sebe zdravotní pojištění u své pojišťovny, za zaměstnance u jejich pojišťoven. Teoreticky se tedy může stát, že podnik bude mít deset zaměstnanců a každý bude u jiné pojišťovny, což je apk administrativně velmi náročné.

Účelem tohoto pojištění je úhrada léčebných výloh, tedy platba lékařům za ošetření pacienta, pobyt v nemocnicích a léky. V rámci principu spoluúčasti, který je obvyklý i u komerčního pojištění a má motivovat pojištěného, aby škodám předcházel, je i zde spoluúčast ve formě doplatků za léky, ošetření u lékařů i pobytu v nemocnicích.

Zaměstnanci

Výpočet a platba sociálního pojištění u zaměstnanců jsme si ukázali v souvislosti s výpočtem mezd u daně z příjmu fyzických osob. Jenom připomenu, že **základem (správně "vyměřovacím základem") je hrubá mzda. Zaměstnavatel z ní platí 9 %. Zaměstnancům se pak strhává 4,5 % z hrubé mzdy.**

Zaměstnavatel musí každého **zaměstnance** ke zdravotnímu pojištění při přijetí přihlásit u jeho zdravotní pojišťovny (před tím se u ní musí zaregistrovat jako zaměstnavatel) a odvádět za něj zálohy. Když zaměstnavatel končí pracovní poměr, opět ho z pojištění odhlásí.

Podobným způsobem přihlašuje své **studenty** také střední škola a platí za ně zdravotní pojištění.

Za **nezaměstnané**, kteří jsou registrovaní na úřadě práce, platí zdravotní pojištění stát, podobně jako za pojištěnce např. na rodičovské dovolené apod.

Pokud by byl někdo **dobrovolně nezaměstnán**, ani nepodnikal, musí si pojistné platit ze svého, v tomto případě povinně, jelikož i on může onemocnět a lékař má povinnost jej ošetřit.

Podnikatelé

Zdravotní pojištění podnikatelů se vypočítává z vyměřovacího základu, který tvoří minimálně polovinu daňového základu pro daň z příjmu. Výše zdravotního pojištění pak z tohoto vyměřovacího základu tvoří **13,5 %**.

Protože je celková pojistná částka pro OSVČ počítána vždy za celý kalendářní rok, platí se pojišťovně průběžně každý měsíc **zálohy na pojistné** (dvanáctina poslední roční povinnosti) a po uplynutí celého roku pak případný **doplatek** pojistného. V případě, že jsou zaplacené zálohy vyšší celkové pojistné, vzniká plátcí nárok na vrácení **přeplatku**. Toto právo se však promlčuje po deseti letech od uplynutí kalendářního roku, kdy přeplatek vznikl.

Při vedlejší samostatně výdělečné činnosti se zálohy (v 1. roce) neplatí, až podle skutečného zisku.

V prvním kalendářním roce své činnosti platí ostatní OSVČ takové zálohy na pojistné, které jsou vypočítány z minimálního vyměřovacího základu (ten se každý rok mění). Pokud někdo platí minimální zálohy, které se po novém roce zvýšily, musí tyto nové zálohy platit už od ledna a ne až po podání přehledu o příjmech a výdajích, jak je tomu u sociálního pojištění.

Osoby, za které platí pojistné stát, zálohy v prvním roce platit nemusí. Zálohy nemusí platit ani OSVČ, která je současně zaměstnancem a samostatná výdělečná činnost není hlavním zdrojem jejích příjmů.

Zálohy jsou splatné vždy do 8. dne následujícího měsíce. Přehled o příjmech a výdajích se pak zdravotní pojišťovně podává nejpozději do jednoho měsíce od doby, kdy měl podnikatel odevzdat daňové přiznání (tedy většinou do konce dubna).

Na rozdíl od daně z příjmu **je zde stanoveno minimální pojistné**. I ztrátový podnikatel totiž může onemocnět.

V roce 2023 je minimální měsíční vyměřovací základ 20 162 Kč (roční tedy 241 944 Kč) a minimální pojistné je tak rovno výše uvedeným procentům z této částky.

Minimální měsíční záloha na zdravotní pojištění pro hlavní činnost bude od roku 2023 činit **2 722 Kč**, hlavní a vedlejší činnost se nerozlišuje.

Zákonné pojištění odpovědnosti organizace za škodu způsobenou pracovním úrazem nebo nemocí z povolání

Je povinné pro každého zaměstnavatele, který má alespoň jednoho zaměstnance (i na základě dohod). Sjednává se výhradně u pojišťovny Kooperativa. Platí se čtvrtletně ve výši řádově několik promile až desítek promile z hrubých mezd (sazba se liší podle typu a rizikovosti práce) a hradí jej pouze zaměstnavatelé.

Více zde: <https://www.koop.cz/pojisteni/pojisteni-odpovednosti/zakonne-pojisteni-odpovednosti-zamestnavatele>

Účetní evidence podnikatelů

Slouží k prokázání správného stanovení daňové povinnosti. Finanční úřad má pravomoc tuto evidenci kontrolovat, podobně jako Správa sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovna, jichž se tato evidence rovněž týká, protože se jim platí sociální a zdravotní pojištění, jehož výše se odvíjí od daňového základu pro daň z příjmu.

Pokud je podnikatel plátcem DPH, plyne z toho pro něj ještě další evidence, z níž by prokázal, jakou částku na této dani má státu odvést. Musí si tak evidovat DPH na vstupu (zaplacenou daň) a DPH na výstupu (vybranou daň).

Základem každé evidence je tak vždy doklad, což je dokument popisující každou transakci, k níž v podniku došlo:

- Příjmy a výdaje bezhotovostně (výpis z bankovního účtu)
- Příjmy a výdaje v hotovosti (příjmový a výdajový pokladní doklad, pokladní kniha)
- Tržby, závazky a pohledávky (faktury, účtenky)
- Mzdy (mzdové listy, výplatní pásky, evidenční list důchodového pojištění)
- Příjem a výdej materiálu ze skladu (příjemka, výdejka, inventární karta)
- ...spousta dalších

Vzniká tak řetězec:

Zaplacená daň → daňové přiznání → daňový základ → účetní evidence → doklady.

Kontrolní orgány jej kontrolují v opačném pořadí. **Doklad musí mít předepsané náležitosti** (název dokladu, číslo dokladu, popis transakce, částka, datum uskutečnění transakce, podpisy oprávněných osob, údaje o zaúčtování).

Alespoň jednou ročně má podnikatel povinnost provést **inventarizaci**, která by prokázala shodu účetnictví se skutečným stavem. Její rozsah se opět liší podle formy účetní evidence, ale obecně lze inventarizovat zásoby (materiál, výrobky, zboží), peníze (pokladna, účet), závazky, pohledávky, rezervy aj. O provedené inventarizaci se provede písemný zápis, který je součástí účetní evidence. Obsahuje také výsledek inventarizace a v případě přebytku nebo manka i způsob jeho řešení.

Existují tedy tyto možné způsoby zdanění.

- **Účetnictví** – dříve podvojně účetnictví. Vede se přesně stanoveným způsobem, od něhož nejsou možné odchylky. Hlavní zásadou je, že má být věrným a pravdivým obrazem reality v podniku. Základním znakem je, že se odlišují náklady od výdajů a příjmy od výnosů.

Když koupíme zásoby na sklad, je to výdaj. Když je spotřebujeme, teprve tehdy vznikne náklad. Když prodáme zboží, je to výnos a teprve až nám ho zákazník zaplatí, bude to příjem.

Účetnictví vedou podnikatelé povinně v těchto případech:

- Právnícké osoby
  - Organizační složky státu
  - OSVČ, jejichž loňský obrat (tržby) přesáhl 25 milionů
  - Ti, kdo je vedou dobrovolně
  - Podnikatelé ve sdruženích, v nichž některý člen má povinnost účetnictví vést
  - Osoby zapsané v obchodním rejstříku
- **Jednoduché účetnictví** – dříve jej vedli OSVČ, nyní je určeno pouze pro vybrané neziskové organizace – např. spolky.
  - **Daňová evidence** – obvyklá forma pro podnikatele – fyzické osoby (OSVČ). Bude o ní pojednáno níže samostatně.
  - **Procentní uplatnění výdajů** (výdajový paušál) – menší podnikatelé s nižšími příjmy nemusí vést klasickou daňovou evidenci, ale stačí, když evidují své příjmy (tržby) a za výdaje pak prohlásí zákonem stanovené procento z těchto tržeb. Lze využít i slevy na dani i daňové zvýhodnění. Procenta jsou následující:

- **80 %** z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příjmů z živnostenského podnikání řemeslného; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **1 600 000 Kč**,
  - **60 %** z příjmů ze živnostenského podnikání; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **1 200 000 Kč**,
  - **30 %** z příjmů z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku, příjmy z nájmu nemovitých věcí nebo bytů - dle § 9; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **600 000 Kč**,
  - **40 %** z jiných příjmů ze samostatné činnosti; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky **800 000 Kč**.
- **Daňový paušál** (novinka od r. 2021) – podnikatel nemusí vést žádnou evidenci ani podávat daňové přiznání, pouze platí měsíčně částku 6 208 – 26 000 Kč (v roce 2023), přičemž částka se liší podle pásma, kam poplatník spadá (jsou tři pásma). V té je zahrnuta jak daň z příjmu, tak sociální a zdravotní pojištění. Podnikatel se k této formě placení daně musí přihlásit do 10. ledna daného roku. Tuto formu lze použít jen u těch, jejichž tržby v uplynulém roce nepřesáhly 2 milion korun (částka se liší podle typu příjmu).
  - Více třeba zde: <https://www.e15.cz/pausalni-dan-2023-osvc-prihlaseni-podminky-formular>
  - Případně kalkulačka zde: <https://mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2023/kalkulacka-pausalni-dane-pro-rok-2023-49903>

Daňová evidence

Je upravena v § 7b. zákona o dani z příjmu. Může se vést podobným způsobem jako jednoduché účetnictví, ale narozdíl od něj není předepsaná forma jejího vedení, pouze požadované výstupy, které musí poskytovat. Postačí tedy např. tabulka v Excelu.

Cílem je zjištění

- základu daně z příjmů jako rozdílu mezi daňovými příjmy a daňovými výdaji
- stavu majetku a závazků, které ovlivňují základ daně z příjmů

Evidence příjmů a výdajů

Stačí jeden sloupeček pro příjmy a druhý pro výdaje.

Hlavní je, aby daňová evidence obsahovala všechny peněžní i nepeněžní příjmy, které jsme v souvislosti s podnikáním nebo jinou samostatnou výdělečnou činností obdrželi hotově, bankou či fyzicky od 1.1. do 31.12.

V našem zájmu je, aby evidence obsahovala také všechny naše daňově uznatelné výdaje, které jsme zaplatili od 1.1. do 31.12. K nim pak přidáme ještě odpisy dlouhodobého majetku (bude samostatné téma), stravné při pracovních cestách a výdaje na auto.

Příjmy ani výdaje nemusíme dělit podle druhu. Nemusíme také evidovat pohyb peněz v pokladně ani v bance. Můžeme rovněž evidovat hromadně, to znamená, že například na jeden řádek zaevidujeme součet výdajů jednoho druhu, třeba poštovné za kalendářní měsíc či rok. Evidovat můžeme zpřeházeně, nezáleží na datu platby, důležité je jen to, že platba patří do kalendářního roku, pro který evidenci děláme.

Samozřejmě, že když si zaevidujeme též pohyby peněz v pokladně a na účtu, usnadní nám to inventarizaci. Ta je ale v daňové evidenci u pokladny a účtu nepovinná.

Důležité je ale rozlišovat, které příjmy a výdaje ovlivňují daňový základ. Mezi ty, které jej neovlivňují patří třeba:

- Osobní spotřeba podnikatele
- Výdaje na reprezentaci

- Sociální a zdravotní pojištění + daň za podnikatele
- Pořízení dlouhodobého majetku (uznatelné jsou až odpisy)
- Splátka jistiny úvěru (uznatelný je jen úrok)
- Platba stravného a cestovného zaměstnancům nad rámec daný zákonem
- Odvod DPH
- Výdaje na reprezentaci podnikatele
- Dary
- Manka a škody způsobené zaměstnancem, které mu nedáme k náhradě a nepojištěné škody
- Přijatý úvěr
- Přijaté dotace
- ...

Tyto příjmy a výdaje evidovat nemusíme. Pokud ale zároveň vedeme evidenci pokladny a účtu, jsou na nich i tyto transakce, proto je pak zapíšeme do zvláštní kolonky jako ty, které neovlivňují základ daně.

Evidence majetku a závazků

Podnikatel musí být schopen prokázat, jaké má v jaký okamžik **zásoby, dlouhodobý majetek (včetně přehledu vypočítaných odpisů), závazky a pohledávky**. Z toho důvodu musí vést jejich přiměřenou evidenci.

Nesmí však chybět **inventura majetku** k 1.1. a 31.12. kalendářního roku, pro který evidenci děláme. Jinak je na nás, jak budeme evidovat, aby to stačilo pro podepření našich příjmů a výdajů.

V daňovém přiznání se vyplňují počáteční a koncové stavy jednotlivých složek majetku a dluhů. Tyto hodnoty získáme právě díky **inventarizaci**.

Stavy peněz v pokladně a na účtu se v případě daňové evidence vyplňují pouze dobrovolně a jejich inventarizace je nepovinná (pouze v daňové evidenci).

Inventuru pokladny ale podnikatelé dělají také v případě, že mají zaměstnance, který má za peníze hmotnou odpovědnost.

Číslování dokladů

Doklady je vhodné číslovat a v evidenci popsat o co jde, abychom doklad později našli.

Archivace dokladů

Vše v evidenci musíme mít doloženo doklady, které spolu s evidencí archivujeme za všechna zdaňovací období, pro která neskončila lhůta pro vyměření daně z příjmů. Pokud jsme plátce DPH, musíme archivovat ještě déle.

Další evidence

Podnikatel by měl mít dále **přehled pravidelných plateb, evidenci rezerv, přehled nepeněžitých transakcí** a pokud má zaměstnance, tak veškerou evidenci s tím související, tedy zejména **mzdové listy, výplatní pásky, evidenční listy důchodového pojištění**. Dále je to pak evidence související se **služebními cestami zaměstnanců (cestovní příkazy) a provozování služebních vozidel**.

Na níže uvedeném odkazu máte video s ukázkou, jak lze daňovou evidenci provádět pomocí softwaru. Těch programů je pochopitelně více...

<https://www.youtube.com/watch?v=z90VbAsOi5g>

Další informace třeba zde: https://cs.wikipedia.org/wiki/Da%C5%88ov%C3%A1_evidence